

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespun-
dente pentru pu-
blicare se trimit re-
dacțiunii.

Concure, inserțiuni
precum și taxele de
abonament se trimit
Administrațiunii ti-
pografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:

PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 5069/1907.

Examenul de cvalificațiune pretească cu candi-
dații la preoție din dieceza Aradului prescris prin
Statutul-Organic și Regulamentul special, să va țineă
Luni în 17/30 Septemvre 1907 și zilele următoare la
9 oare anteameazăi în sală de ședințe a Conzistorului
diecezan gr. ort. rom. din Arad.

La examen sunt admiși toți acei absolvenți de
teologie, cari conform §-lui 8 din Regulamentul special
și-au subșternut aici până la 31 August cererile co-
respunzător instruite.

Conzistorul eparhial gr. or. rom. din Arad.

† Hașdeu și Vulcan,

Două figuri de seamă, a căror activitate a
fost de întâiul rang în viața noastră culturală,
au apus, cu mult mai aproape unul de altul ca
sfârșit, decât ca concepțiuni și însușiri, în decursul
vieții.

B. P. Hașdeu a reposat în Domnul la 7
Septemvre în Cămpina, iar Iosif Vulcan la 8
Septemvre, în Oradea-mare.

Unul a brăzdat aproape o jumătate de veac,
cu genialele sale concepțiuni, cu vasta sa cultură
și spiritul său creator, toate terenele științei și
artei române; celalalt, cu o răbdare superioară
unui talent real, a fost așa zicând, reprezen-
tantul modestei mișcări literare desfășurate aproape
40 de ani, dincoace de Carpați.

Unul e vulturul care domină înălțimile, cu
forțele sufletului său, celalalt reprezintă răbdarea
și nădejdea neînfrântă, cari nu lipsesc a produce
foloase.

Ce deosebire între avântatul basarabean, —
și blândul bihorean, o mare distanță a fost între
cei doi academicieni, în zilele lor și totuși...
»încap bine în patru scânduri«.

O stea a apus, o energie s'a istovit, — cu
pietate să le zicem »Vecinica lor pomenire« și
»Odihnească cu dreptii«!

† B. P. Hașdeu.

Neamul românesc pierde în marele savant B. P.
Hașdeu pe unul dintre marii săi fii, cari au muncit
în ogorul culturii. Ca toți din generația aceea mare
care a existat la întemeierea României el a fost un
enciclopedist care s'a încercat pe toate tărâmurile.

A fost filolog, istoric, poet, literat și filozof, —
și în toate s'a manifestat cu acea înclinațiune spre
geniul care i-a caracterizat toată viața și tot caracterul.

Bogdan Petriceicu Hașdeu s'a născut în 1836 în
orașul Hotin din Basarabia. Dânsul și-a făcut studiile
la universitatea din Hârcov, apoi a servit vre-o câțva
»timp în regimentul de husari Radetzki, pe când cu
războiul din Crimeea. Demisionând din armată a venit
la Cahul, tot în Basarabia.

La început a dus-o foarte rău în acest oraș, de
oarece din motive politice, a fost desmoștenit până și
de drepturile sale ereditare.

Peste puțin însă a fost numit membru la tribu-
nalul civil din Cahul; nu a păstrat însă mult timp
această funcțiune și în 1858 a trecut în România, unde
s'a stabilit în Iași.

Aci, Hașdeu a întemeiat ziarul »România« și a
ocupat funcțiunea de profesor și bibliotecar al uni-
versității.

În anul 1863 el a fost numit membru istoric al
comisiunii pentru cercetarea documentelor din Bucu-
rești. Postul acesta însă nu l'a păstrat multă vreme.
În 1867 el a fost ales deputat în camera liberală.

În 876, Hașdeu a fost numit director al arhivei
statului din București, post pe care l-a ocupat până
la penziune, iar în 1878 a fost numit profesor la catedra
de filologie din București, de unde s'a retras la penzie
acum vre-o zece ani de zile.

Activitatea intelectuală a lui Hașdeu a fost cât
se poate de variată; el s'a ocupat de istorie, filologie,
a scris poezii, piese de teatru și tot a mai găsit destul
timp, pentru a se mai ocupa și cu spiritismul, mai
ales dela moartea talentatei sale copile, fiulia Hașdeu,
care după cum se știe, a murit în anul 1888, la vârsta
de 17 ani.

Hașdeu a fost însă și ziarit, ba și un polemist
temut. Polemicile lui cu dl T. Maiorescu erau urmă-
rite de toată lumea românească.

Dintre ziarele și revistele ce le-a condus cităm:
Foaia din Moldova, Lumina, Aghiută, Arhiva istorică
a României, Satirul, Traian, Columna lui Traian și în
sfârșit Revista Nouă.

La această din urmă revistă — care aparținuse
întâi d-lui Victor Bilciurescu — se grupaseră talente ti-
nere și necunoscute pe atunci ca Delavrancea, Al.
Vlahuță și alții.

La început Hașdeu eră îndreptat numai spre
istorie și prima lucrare istorică însemnată a sa a fost
»Istoria critică a Românilor« din ambele Dacii în se-
colul al XIV-lea.

În această scriere, care va rămâne ca un docu-
ment istoric pentru noi Români, se cuprind toate do-
vezile amănunțite despre pământul românesc. Tot aci
dă etimologiile numelor orașelor române, descrie mă-
năstirile vechi cu legendele lor.

În literatură Hașdeu a luptat foarte mult, la în-
ceput redactând reviste, în cari a publicat frumoase
bucăți în proză și versuri, precum și piese de teatru
dintre cari unele ca »Răsvan și Vidra«, au intrat în

repertoriul nostru elasic. Mai târziu a stat în capul grupului de literați din București care lupta cu „Convorbirile literare“.

Trebuie să amintim aici, că în anul 1864 Hașdeu s'a căsătorit cu d-soara Felicia, româncă dela Roșia Abrudului, al cărei frate pierise la 1848, bătându-se la Vinț, sub steagul lui popa Balint.

Dela istorie, Hașdeu trecu la filologie. În 1878, când fu numit profesor de filologie la universitatea din București, el dete la lumină „Cuvente din batrâni“.

În primul volum al acestei lucrări, Hașdeu s'a ocupat cu limba română vorbită între anii 1550 până 1600; în al doilea de cârțile populare ale românilor din secolul al XVI.

În 1881 publică psaltirea românească dela 1577 a diaconului Goresi.

În sfârșit, în anul 1886 începu publicarea acelei glorioase opere intitulată „Etymologicum magnum Romaniae“, care însemnează o dată foarte importantă în dezvoltarea noastră intelectuală.

Cu drept cuvânt se poate spune că dela Cantemir și până azi, Hașdeu a fost cel mai fecund învățat ce am avut noi românii.

Printre alte opere lingvistice ale sale, cari au fost apreciate și de savanții străini, putem cita: Principii de filologie comparativă, Fragmente pentru istoria limbii române, Beaudoin de Courtenoy, zina Filma, Goții și Gepizii în Dacia, etc.

Pentru teatru a scris „Răsvan și Vidra“, dramă în versuri, și „Trei crai dela răsărit“.

Am spus că Hașdeu se ocupa și cu spiritismul. Hașdeu a scris în această direcțiune: „Sic cogito“, „Cine? De unde? De când?“ și altele.

Moartea iubitei sale fiice îl zdrobise cu totul, cercetările acestea i-au redat curajul de a trăi, de a munci înainte.

Academia Română s'a onorat mult având în el pe unul dintre membrii, cari asistau regulat la ședințe, făcând în totdeauna comunicări foarte interesante.

† Iosif Vulcan,

membrul Academiei Române, președintele fondului de teatru național român, membru de onoare al „Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român“ membrul societății literare „Kisfaludy“, președintele direcțiunii institutului de credit și economii „Bihoreana“ ș. c. I.

De patruzeci ani și ca director al revistei „Familia“, și ca scriitor de piese teatrale, dar mai ales ca președinte al fondului de teatru, numele lui Iosif Vulcan a fost pe buzele fiecărui cărturar român.

Și-a câștigat merite neperitoare indeosebi în calitatea sa din urmă: într'adevăr numai stăruinței sale și manierei de a ști să adune și să țină la un loc elementele noastre culturale, Fondul de teatru s'a mărit și a crescut totdeauna și numărul celor cari s'au angajat să lucreze pentru realizarea acestei idei, cărei decedatul i-se devotase din tinerețe și pentru care muncea și obosea până ce bătrânețele au luat stăpânire ș'asupra vigurosului său suflet.

Din partea intristatei soții a defunctului ni-s'a trimis următorul necrolog:

— Aurelia Vulcan născută Popoviciu, cu inima frântă de durere anunță trecerea la cele eterne a scumpului și neuitatului soț Iosif Vulcan, membrul Academiei Române, președintele fondului de teatru național român, membrul de onoare al Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român, membrul societății literare „Kisfaludy“, președintele direcțiunii institutului de credit și economii „Bihoreana“, ș. c. I. urmată după grele suferințe astăzi la 26 August (8

Septembrie) 1907, dimineața la ora 6 în etate de 66 ani împărțit cu sfințele taine. Osămintele scumpului defunct se vor așeza spre odihnă vecinică, după rîlul bisericii gr. cat. la 28 August (10 Septembrie) ora 10 a. m. în cimiterul orașănesc. Oradea-mare 26 August (8 Septembrie) 1907.

În veci amintirea lui!

O carte de școală.

În tânguitul nostru de azi făcut la toate prilejurile, că n'avem cărți bisericești — nici de știință nici de școală — tipărite în românește, tuturoră — cred — ne face bucurie apariția cărțicelei „Istoriecare biblice“, datorită zelosului frate în Hristos, Nicolae Crișmariu.

În arșița verii, când după uscăciune de o lună și mai bine, bunul Dumnezeu varsă darul său peste oameni în chipul picurilor de ploae, — toată lumea tresare par'că veselă, se răcorește trezită ca de un acord dulce; o impresie la fel — socotesc eu — trebuie să învâluie și preoțimea catehizătoare de azi, când lângă sarcina ce crește zi cu zi, li se ivește un ajutor sincer, o carte ce fuge pe 80 pagini.

Părintele Crișmariu adică, în urma greutăților ce singur le-a întimpinat propunând studiul religiunii, în lipsa manualelor de școală a prins bunul gând de a înlesni predarea studiului religiunii băeților, care lucru prin edarea cărții amintite s'a ajuns încâtva.

Recenziune meritorie manualului din chestiune i-sa făcut prin profesorul nostru de teologie Dr Iustin I. Suciu, profesorul acestui colegiu la institutul nostru diecezan, încă atunci când cartea era manuscrisă numai, — dreptce nu fac dare de seamă amănunțită, ci las aci să urmeze niște observări private, înșirate nu pentru a coborî noul exemplar al bibliotecii bisericești, ci pentru a arată după credința mea, prin ce s'ar putea face cartea mai plăcută școlarilor și mai prietinoasă celor ce se vor indeletnici cu dansa.

În domeniul științelor vecinic se fac scrutări, prin ce ele se dezvoltă într'una. Dinamica, calorica, medicina etc. de azi, la toată întâmplarea e mai vastă, mai perfectă cași înainte fie chiar cu un deceniu, căci descoperirile nu se curmă ci se adaug tot nouă. Teologia însă avându-și deja zenitul perfecțiunii sale în descoperirea divină cuprinsă în sf. Scriptură, nu se mai dezvoltă lăuntric, ci toate progresele pe teremul teologic se mărginesc la unele îndigetări, mărturii desgropate, cari nu descopăr adevăruri nouă, ci înlesnesc numai priceperea vr'unei acțiuni din revelațiunea dnezească. Amăsurat acestei împrejurări, materialul teologic este vecinic același, numai prelucrarea lui e alta, dreptce și cartea de religiune despre care curge vorba, nu conține decât momentele revelațiunii scoase din sf. Scriptură în piese scurte, ca elevii să le poată pricepe.

În general privit manualul, nu poți zice altceva decât că-i bine lucrat, și destul de vast, formând la toată întâmplarea un progres față cu cărțica cu asemenea conținut edată de Dr. Barbu. În special apoi tratând cartea, nu poți trece să nu te oprești la unele lucruri, cari mai mult ori mai puțin preocupă manualul. Rânduelile pedagogice pentru școalele elementare prescriu, ca toate piesele ce li-se dau spre studiere să fie ușoare de priceput și de însușit, mântuite de piedeci, care principiu cardinal îl aflu eu ici colo prea subțire avut în vedere. În vrăsta de opt—zece ani șco-

lării au slabă facultate combinativă, la o adâncime în judecăți nu-l poți face să se opriască, el rămâne d'asupra lucrului, având plăcere să fugă, cu mintea peste istorisiri, cari dacă sunt compuse plastic și curgător și plac, la caz contrar nu le povestește cu drag, ei le rupe ori cum, să le deie gata. Și o piesă, ce o poate împreună? Citate prea multe ori propozițiuni al căror înțeles se scoate cu greu. Predarea Test. Vechiu cu citate precum știm e de incunjurat cât se poate, căci modul de gândire oriental, înfloriat cu tropii de toate nuanțele, nu-l prea pricep elevii. La pag. 29 b. o. stă scris „Umple cornul tău cu unt de lemn și mergi la Iesse în Vitleem etc., metafora această nu o va pricepe nici un elev. Însușirea unei piese, o împedecă nu numai citatele alegorice ci și cele mai puțin grele, căci toate au să fie zise fără greș, care lucru e greu de ajuns, dreptce cât e posibil au să fie evitate textele, dovadă ne pot servi manualele altor confesiuni, unde materialul este predat liber, fără citate

La finea pieselor se află — conform cerințelor pedagogice — câte-o „*invățătură*“ unde prin texte culese din sf. Scriptură se sprijinesc cele zise în piesa ce fi premerge. Aici încă ne întâlnim cu împrejurarea de mai sus că adecă sunt prea „*îngrămădite*“ care observare s'a făcut — cu drept — și în recenziunea oficioasă. Rostul notiței reasumătoare la călcăiul unei piese îl pricep eu astfel, că conținutul biblic avem să-l tocim în vorbe de indemn pentru școlar, arătându-i calea, cheia cu care să poată deschide împărăția celor buni, morali și cinstiți. Amăsurat acestei judecăți — cred eu — eră mai bine dacă locul citatelor biblice din „*invățături*“ îl aveau sfaturile practice părintești, cari rămân mai bine în memorie, producând folos îndoit.

Că pentruce țin să militez pentru felul aci arătat de reazumare, iată dau lămurirea.

După ce a recitat elevul piesa, ca să aibă un grăunte de folos, îl întrebăm ce-i *invățătura* din cele spuse, și dacă b. o. va fi întreat la piesa 33 (Cina cea de taină), va rosti patru citate ce sunt date acolo, fără ca să înțeleagă încă folosul real al cinei de taină, rostul ei azi în biserică noastră etc. Atât în traterea Test. V, cât și a celui nou, instrucțiunea cu atât va fi mai corectă și rentabilă cu cât se vor prezintă mai marcant în formă înțeleasă de elev acțiunile biblice. La intrarea în biserică, la piesa Iov, Iacob, Avram etc., citatele dela Ioan, Luca, Epistola Rom. etc., nu vor produce efectul unor indemnări scurte făcute în limbaj ușor.

(Va urma).

Din trecutul nostru cultural.

Problema originii

limbii românești. Primele cercetări asupra limbii românești, scrise, într-o măsură oarecare cu pregătire științifică, s'au făcut de cei trei importanți scriitori ardeleni, S. Micu Klein, Gh. Șincai și P. Maior.

Acești trei apostoli ai culturii românești au muncit și au luptat cu condeii, pentru a dovedi latinitatea limbii românești și proveniența romanică a poporului românesc.

Se impunea studiarea acestor probleme, pe la sfârșitul veacului XVIII și începutul celui al XIX-lea, cu atât mai ales, cu cât unii învățați străini, dintre cari amintim pe germanii: Fr. Sulzer și Chr. Engel, în studiile lor despre Români au susținut, că limba și poporul românesc nu sunt de naștere din Dacia Traiană și nu au un caracter latin, ci s'au născut în peninsula balcanică și au un caracter mai mult slav.

Față cu această teorie, învățații români amintiți susțin latinitatea limbii noastre cum și nașterea și continuitatea vieții poporului românesc, în Dacia Traiană.

Deși cestiunea continuității ori necontinuității neamului românesc în Dacia-Traiană nu are a face cu latinitatea limbii române, evidentă pentru cunoscătorii ei prin însăși înfățișarea ei,¹⁾ a dat naștere la o mulțime de discuții istorice și de filologie, cari abea în zilele noastre au fost științificește lămurite. [În special O. Densusianu: *Historie dela langue Roumaine* și Dr. D. Onciul: *Originea Principatelor române*, au dat soluții, din partea românească].

Bibliografia chestiunii originii

limbii și poporului românesc. Călugărul Nestor din Kiew, care a trăit pe la sfârșitul veacului XI, scrie în Cronica sa, că la venirea lor în Europa, Maghiari, ajungând la râul Nipru (Dnieper) au gonit pe Valahi, cari luaseră țara Slavilor (Ruteni?), și cari se întind până în Iliric.

Anonymus Belae. (III) *regis* vorbește despre împărțirea Daciei Traiane, la sosirea Maghiarilor în actuala patrie, în ducate, între cari amintește și ducatul valah al lui Gelu, din Ardeal (părțile Clujului și câmpiei din dreapta Murășului); ducatul bulgaro-valah al lui Menumorut (părțile bihorene și crișene); și unui bulgar (ca element dominant, probabil!) al lui Glad, în părțile sudice ale țării (banatice).

Niebelungenlied,²⁾ poemul epic german (probabil redactat în veacul XII) vorbește despre Români și ducele lor „Ramunc“, cari merg la nunta lui Atila³⁾.

Bonfinius, istoriograful de curte al regelui Ungariei Matei Hunyadi, zice despre Români: „non vitae quantum pro linguae incolumitate certasse videantur“.

Aeneas Sylvius Piccolomini susține, că „Valahii“ sunt de origine romanică și au o limbă italică.

Aceștia sunt vechii istoriografi, cari sunt pentru continuitatea în Dacia Traiană și latinitatea (romanitatea) poporului românesc Tocmai în veacul XVIII vin acei

¹⁾ De monte in vallem venio De pé munte în vale vin
In vallem venio, ad rivum lenem În vale vin la râul lin,
Ut ipsius aqua praeclara Ca cu apa lui prea clară.
Limpida et satis bona, Limpede și bunișoară,
Sitim longam extingnam, Setea lungă să mi-o sting.
Qualem non poteram frangere. Care nu puteam s'o frâng.
Etc. Ș. a.

²⁾ Der Herzog Ramunc unzer Vlachen lant,
Mit sieben-hundert mannen kom er für sie gerannt.

scriitori străini, cari contestă această teorie. Ei sunt, următorii: *Iohann Thuman*¹⁾, *Iosef Sulzer*²⁾ susțin, că suntem slavi și am trecut din peninsula balcanică în stânga Dunării, pe la sfârșitul veacului XII; tot așa *Chr. Engel*³⁾; iar *Robert Roesler*, cu *Rumänische Studien*, tipărit la Lipsca la 1871, face curent științific, anti-continuist. Lui îi urmează mai ales scriitorii maghiari ca *P. Hunfalvy* (*Oláhok története*), și alții mai puțin însemnați, unii socotind pe români veniți chiar dela Volga, alții de slavi, alții de italieni, imigrați în Ungaria între veacurile IX - XIII.

Dintre scriitorii români amintim, cu părerile lor, pe următorii: *Gr. Urechidă* (*Dela Râm ne tragem*); *M. Costin* (*Neamul țării Moldovii de unde dărează, — Din țara Italiei, tot omul să crează*); *D. Cantemir* (*Nimeni nu i-a clintit vre-odată de pe pământul câștigat, pe legionarii lui Traian*). — Aceștia sunt cronicarii.

Dintre istorici amintim, în frunte pe *Petru Maior* căruia îi stă aproape *G. Șincai*, marele croniear și *S. Micu Klein*; între ei însă, *P. Maior* cristalizează teoria latinității și continuității, în chipul următor:

Nu a mai rămas picior de Dac în Dacia Traiană (după *Eutropiu*, *Flaviu Vopiscus* ș. a.) — în urma distrugerilor răsboaielor traianice; deci Românii sunt urmașii colonilor romani. Limba lor poate fi socotită de mai bătrână decât cea latină clasică, deoarece s'a născut direct din rustica latină, în mod firesc, iar nu artificial, ca cea literară, deși au aceeași bază. Deci suntem reprezentanții elementului roman, „strănepoții lui Traian“.

Această exagerare a teoriei și din punct de vedere istoric și lingvistic, în zile grele de patimi și suferințe ale poporului românesc, au răsunat în urechile și sufletul lui, ca o evanghelie deșteptătoare a conștiinței naționale. Apostolia lui Maior e mare, mântuitoare; pentru știința rece însă va vorbi apropiatul viitor, care... a și sosit, în timpul nostru. Urmează scriitorii români contemporani, cari s'au rostit în această chestiune: *B. P. Hașdeu* (*Istoria Critică, Strat și substrat, Basarabii*); *A. D. Xenopol* (*Critica teoriei lui Roesler*); *Dr. D. Onciul* (*Originea Principatelor*); *N. Iorgă* (*Geschichte des rumänischen Volkes*); *O. Densușianu* (*Historie dela langue roumanie*).

(Va urma.)

Calendarul diecezan pe anul visect 1908.

In editura tipografiei diecezane gr. or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât pela administrația tipografiei diecezane, strada Bathányi Nr. 2, cât și dela toate librăriile, cu prețul de 40 fil.

¹⁾ Untersuchungen über die Geschichte der oestlichen Europäischen Völker. 1774.

²⁾ Geschichte des Transalpinischen Dacies.

³⁾ Geschichte der Moldau und Valachen 1804.

(20 cr.) — *Se estinde pe 14 coale de tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, și calendar economic, șematismul mitropoliei gr. or. române din Ungaria în genere și al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1908, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile, întunecimile etc.; Genealogia familiei domnitoare, târgurile din Ungaria după datele cele mai nouă, instrucțiuni postale și telegrafice etc.; iar în partea literară: *Mama*, de *Maria Cioban*; *Vestitorii*, de *animatul nostru prozator Mihail Sadoveanu*; *Câniă-mi lăutare*, de *Ion Minulescu*; *Învățătura face pe om, de zelosul nostru învățător și colaborator I. Groșorean*; *Cei trei tălhari*, de *I. Tolstoi*; *Stele*, de *Cornelia din Moldova*; *Răul din fire*, de *Petru Popa*; *Codrul părăsit*, de *M. G. Dopp*; *Ceva despre învățătura*, de *harnicul nostru învățător Pavel F. Dârlea*; *Cântece de joc de pe la Arad*; *Proverbe și sentințe*, de *T. I. Majier*; *Sfaturi economice*; *Sentințe, glume și anecdote. Clișee din viața noastră bisericească. Reclame și inserate de tot felul.**

Îl recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, îndeosebi preoțimei și învățătorimei noastre, căci în calendarul acesta, pe lângă un preț de 40 fil., află și o carte de lectură bună și instructivă și un îndreptar sigur în afacerile administrative ale bisericii și școlii noastre.

Cei ce primesc spre desfacere mai multe exemplare din acest calendar, unicul și oficios în dieceza noastră, și le solvesc la timpul indicat de noi, primesc ca rabat 20 % dela prețul calendarelor, expedate franco, de asemenea an de an și un

Calendar de părete

după ambele stiluri, cu scala timbrelor, care e absolut indispensabil pentru oficiile noastre bisericești-scolare și e un ornament de părete în casa fiecărui creștin.

Aviz!

Legea nouă școlară. A apărut în traducere românească și se află de vânzare în tipografia diecezană din Arad cu prețul de 2 cor. plus 20 fil. porto poștal. Cartea cuprinde și toate explicațiile necesare la fiecare §. precum și întreaga instrucțiune ministerială referitoare la aplicarea acestei legi. Limbagiu e cât se poate de popular, s'a tipărit numai un număr restrâns de exemplare, cei ce doresc a o avea să grăbească a și-o procură.

CRONICA.

Consistor plenar s'a ținut Joi, în localul consistorial din Arad, sub prezidiul P. S. S. Dnii Episcop diecezan, față fiind următorii d. d. membrii: *P. C. Sa* protosincelul *Roman R. Ciorogariu*, referentul *G. Popoviciu*, protopopii *Dr. I. Trailescu*, *M. Leucuța*, preoții *Tr. Magier*, *T. Opreanu*, *C. Ursuț*, referentul *Dr. G. Ciuhandu*, secretarul *V. Goldiș* și asesorii *G. Serb*, *G. Purcariu*, *P. Truța*, *I. Russu Șirianu*, *Em. Ungureanu*, *I. Moldovanu* și *A. Călniceanu*.

S'au luat decisiuni, pentru întărirea situației școlii de fete din Arad și pentru tractul Butenilor a fost numit protopop preotul Tr. Magier.

P. S. Sa a reținut la ospitaliera-i masă pe toți membrii consistorului.

Deschiderea anului școlar. La institutul nostru diecezan ped-teol. din Arad, s'a deschis anul școlar cu ceremonialul religios cuvenit, binevoind a asista de astădată și P. S. Sa Dl Episcop diecezan, la serbare, prin ce s'a ridicat indeosebi solemnitatea ei. După serviciul divin al sf. liturgii și chemarea Duhului sfânt, oficiat de P. C. Sa Roman R. Giorogariu asistat de P. P. D. D. G. Bodea, Al. Vesalon și Dr. I. Suci, P. S. Sa Dl Episcop a mers la seminar însoțit de Directorul seminarial. S'a sfințit apa prin spiritualul. Al Vesalon, apoi colegiul profesoral și elevii au săratat crucea și au fost stropiți de P. S. Sa. Adresându-se P. S. Sale cum și corpului profesoral și tinerimei, Directorul dezvoltă principiul credinței, pornind dela cuvintele Mântuitorului: „Petre, tu ești piatra, și pe această piatră voi zidi biserica mea”. P. S. Sa într-o foarte edificatoare vorbire arată importanța misiunii la alegere carierei apostolești și luminătoare. După citirea legilor școlare, și după stropirea încăperilor școlii P. S. Sa părăsește institutul, petrecut de Director și corpul profesoral până la trăsură, în mijlocul caldelor urări pornite din inima.

Nou secretar mitropolitan a fost ales în ședința dela 3 I. c. dl N. Zigre, până acum secretar al consistorului din Oradea-mare și avocat.

Convocare. În senzul §§-lor 23 și 26 din statute membrii Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român se convoacă la adunarea generală ordinară în Bistrița, în zilele de 21 și 22 Sept. st. n. 1907. Programul adunării este: Ședința I. Sâmbătă, la 21 Septembrie st. n. la orele 11 a. m. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării generale. 2. Înscriserea delegaților prezenți. 3. Raportul general al Comitetului central. 4. Alegerea comisiunilor pentru: a) examinarea raportului general; b) cenzurarea socotelilor anului 1906 și a proiectului de buget pentru anut 1908; c) înscrierea membrilor. 5. Prezentarea eventualelor propuneri.*) Ședința II. Duminică, la 22 Septembrie st. n. orele 10 a. m. 1. Raportul comisiunilor. 2. Alegerea comitetului central, a prezidentului și a vice-prezidentului. 3. Fixarea locului pentru adunarea generală din 1908. 4. Dispozițiuni pentru verificarea procesului-verbal. 5. Închiderea adunării generale. La orele 4 d. a. ședința festivă a secțiunilor științifice-literare și conferințe publice. *Sibiin*, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută la 24—26 August 1907. *Iosif Sterca Șuluțu*, prezident. *Oct. C. Tăslăuanu*, secretar.

*) Eventualele propuneri au să fie prezentate în scris prezidiului Asociațiunii (în Sibiu, Strada Morii Nr. 6) cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Cronică bibliografică.

Pentru domni catheți. Fiind provocat din unele părți a da clarificare asupra cărții mele de religione: „Istorie biblice”, că pentru care clasă a școlii elementare e scrisă, răspund: Pentru a II-a, a III-a și a IV-a, în cari, conform planului de învățământ, se propun istorioarele biblice. De aceea, titlul cărții e

scris în termeni generali: „Istorie biblice, pentru elevii școlilor elementare”. *Nicolae Crișmariu*, paroh-catihet.

„*Cantorul bisericesc*” opul învățătorului George Bujigan, a eșit de sub tipar și se poate căpăta la autorul editor în Délblát (Temes m.) broșat 10 cor. legat în pânză frumos aurit 12 cor., iar legătură luxoasă în piele 16 cor. Acest op reduce folosirea mineiului, Triodului, Penticotariului, Catavasierului, ohtocului și molitvelnicului. Cuprinde și întreg tipicul bisericesc. Doritorii să grăbească fiindcă s'au tipărit număr restrâns.

„*Luceafărul*” Nr. 16 cu următorul sumar: G. Sandu-Aldea, Datorie. D. Nanu, Turnul de Ivoiriu (poezie). Dr. Alex. Bogdan, Limba literară și limba populară. I. Borgia, Ifigenia de Goethe, Act. IV, Sc. V-a. G. C. Ionescu, Boierul (sfârșit). Din popor. V. Cioflec, Impresii: Umilă Coroană. O. C. T. Pagini străine: Scamatorul din Notre-Dame de Anatole France. Zoe Gârbea, Expoziția de artă din Veneția (1907). Cronica: Frăție. O carte foarte bună. Un institut biblic. Știri. — Poșta Redacției. Ilustrațiuni: Oscar Späthe: Satir (brons), Bacantă (marmură), Bustul arhitectului Clavel, Joițica (marm.), Evlavie (Bas-relief în marmură).

Tara Noastră nr. 35: Teatru: Achim Filăru. „Viitorul”. La școală! Ceva despre meseriași. Deprinderi rele. Din popor. Știri.

În editura tipografiei diecezane din Arad au apărut în ediții nouă și se află de vânzare următoarele: **Istorie biblice** de Nicolae Crișmariu ediția I, prețul 40 fil.

Carte de citire pentru clasele 5-6 de Iosif Moldovan și consoții, ediția I, prețul 1 cor.

Abc-dar scris pe baza metodului cuvintelor normale de Iuliu Vuia ediția I prețul 40 fil.

Cărți de școală.

Să aduce la cunoștința domnilor profesori și învățători, că manualele de școală, scrise de fiertatul profesor Dr. Ioan Petran și aprobate de Venerabilul Consistor și înaltul Guvern, sunt a să căpăta și mai departe la v. d. Aurelia Dr. Petran, Arad strada Lázár-Vilmos 4. Manualele sunt:

1. Gramatica rom. pentru învățământul secundar partea primă Etimologia, prețul 2 coroane;
2. Gramatica rom. pentru învățământul secundar partea a doua Sintaxa, prețul 1 cor. 50 fil.;
3. Gramatica elementară pentru cl. III și IV, prețul 30 fileri;
4. Gramatica elementară pentru cl. V și VI, prețul 60 fileri.

Domnii profesori și învățători primesc 20% rabat.

Concurse.

Pe baza rezoluțiunii Veneratului Consistor de dtul 30 Iulie 1907 Nr. 1732/1907 B, prin aceasta se escrie de nou concurs pentru îndeplinirea parohiei a doua

vacantă din **Oradea-mare**, (Nagyvárad-Ujváros) cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul hiecezan „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Dela biserică 200 cor. 2. Dela Oraș 426 cor. 3. Venitele stolare 165 cor. 4. interesele fundațiunei Takécs și Rózsa 64 cor. 5. Intregirea dela stat, în care se cuprind 300 cor. și re-lutul de cvartir 1188 cor. 52 fil. 6. Pentru serviciul ce va prestă la spitalul alienaților va primi anualminte 200 cor. De tot 2144 cor.

Parohia fiind de **clasa primă**, dela recurenți se recere cvalificațiunea prescrisă în §-ul 17 al Reg-lamenteului pentru parohii din 1906.

Serviciile bisericești alegându-l preot va avea ale îndeplini împreună cu parohul-protopop cu săptămâna. La caz însă când parohul-protopop va fi ocupat cu agendele oficioase protopopești alesul e îndatorat a-l substitui pe acesta atât în serviciile bisericești cât și în funcțiunile obveninde în parohie.

După ce parohia nu se poate împărți teritorial-minte între cei doi parohi, așa se decide, că aceea și deacum înainte rămâne una pentru ambii parohi, având înse stolele obveninde a le împărți ambii preoți între sine în părți egale.

Alegându-l preot are să catehizeze la toate școa-lele elementare, civile comunale și confesionale de pe teritorul parohiei, precum și la școala inferioară de industriași fără a aștepta vre-o remunerațiune dela comuna bisericească ori dieceză.

Recursurile ajustate cu documentele prescrise și adresate comitetului parohial din Oradea-mare (Ujváros) sunt a se așterné P. O. Oficiu protoprezviteral din Oradea-mare, în termenul indicat mai sus; iar recu-renții cu observarea dispozițiunilor §-lui 20 din Regu-lamenteul pentru parohii, vor avea să se prezinte în s. biserică din Oradea-mare (Ujváros), spre a-și arăta dexteritatea rituală și omiletică.

Dat din ședința comitetului parohial ținută la 9/22 Iunie 1907.

Nicolae Zigre,
preș. com. par.

Nicolae Firu,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Toma Păcala* protopop în Oradea-mare.

—□—

1—3

În urmarea incuviințării Venerabilului Conzistor gr. ort. orădan de sub Nr. 153/B 1907 se pu-blică concurs pentru îndeplinirea parohiei de **clasa III-a Poenile de jos** din tractul Vașcoulii cu termen de alegere pe **30 Septembrie** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1) Intravilanul de sub Nr. 16 a cărții funduare cu ter-ritor de 623 st. □ a cărui venit anual e 30 cor.; 2) Estravilanul de sub Nr. 110 a cărții funduare în mă-rime de 2 holde catastrale și 1587 st. □ cu venit anual de 40 cor. 3) Alt estravilan în mărime aproape de 2 holde cu venit de 30 cor. 4) Venitele stolare: dela botez 40 fil., dela înmormântare mică cor.; iar dela înmormântare mare 4 cor. 40 fil., și dela cu-nunii 2 cor. 5) Intregire dela stat pentru preoții sub 8 clase 709 cor. 64 fil.

Dările publice le va solvi cel ales, asemenea se va îngrijii și de cvartir.

Ceice vor reflectă la aceasta parohie sunt poștiți a-și trimite rugările lor ajustate conform §-lui 13 din statutul organic și adresate comitetului parohial

concernent, subsemnatului în Segyest p. u. Riény c. Bihor, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare, cu ob-servarea §-lui 20 din regulamenteul pentru parohii să vor prezentă la sf. biserică din Poenile de jos spre a-și arăta desteritatea în cant, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopes.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresți dela școala gr. ort. rom. din **Săud**, ppopiatul Vașcoulii se escrie concurs cu termen de alegere pe **30 Sept.** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu aceasta stațiune sunt: 300 cor. în bani, 10 metri lemne venitele can-torale 60 cor. cvartir cu grădină; întregirea salarului și cvincvenalul se cere dela stat.

Cei ce doresc a reflectă la aceasta stațiune sunt poștiți a-și trimite recursurile lor, ajustate conform §-lui 61 din regulamente și adresate comitetului parohial concernent, subsemnatului în Segyest p. u. Riény c. Bihor) iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare să pot prezentă la sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopes.

—□—

2—3

Prin penzionarea și respective moartea Inv. Petru Avramuț devenind vacant postul de învățator dela cla-sele III-VI de băeți din comuna **Toracul-mare** com. Torontal, prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele anuale sunt: salar în bani gata 400 cor.; 4 jugere pământ arător de clasa I a cărui arendă anuală este minim. 200 cor.; până ce comuna bisericească va edifica cortel corespunzător, alesul va primi pentru cortel un relut anual de 150 cor.; pentru conferință și adunările districtuale 20 cor.; scripturis-tica 10 cor. La înmormântări alesul va participa pe-rondat cu ceialalți doi învățatori pe lângă o taxă de una coroană; dela părăstas 1 cor.

Alegându-l va avea să împlinească și să conducă cântările bisericești în strana dreaptă și a se îngrijii de școlari pentru a-i instrua în răspunsurile de cântări rituale, — se pretinde pe lângă cvalificația învățăto-rească să aibe 4 clase medii și să fie capabil de a instrua și conduce cor vocal fără altă remunerație. Alegându-l va avea să intruzeze și școala de repetiție cu băieții deobligați. Cei cu cvalificație mai inferioară nu se vor admite în candidare.

Recursurile instruite cu toate documentele pre-scrise de lege și adresate comitetului parohial au a se trimite P. O. Domn Paul Miulescu protopop și inspector școlar în Nagy-Komlos (Torontal) iar până la alegere are să se prezinte în sfânta biserică pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. par. dela 12/25 Aug. 1907.

Pavel Cicala
notar com. par.

Iuliu Rașa
not. com. par.

Pentru conțelegere: *Paul Miulescu* protoprezviter.

—□—

2—3

În urma încuviințării Venerabilului Consistoriu orădan de sub Nr. 1815/B 1907 prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de classa a **II-a Ferice** din protopopiatul Vașcoului cu termen de alegere **23 Septembrie** v. a. c.

Emolumentele sunt: 1) pământ parohial cu venit de 40 cor. 2) bir preoțesc 130 de brădii cucuruz sfărmat. 3) dela înmormântări mari câte 4 cor. 40 fil., dela înmormântări mici câte 2 cor., dela liturgii 80 fil., dela maslu 2 cor., dela botez 50 fil., dela cununii 4 cor., dela slujbe mici câte 40 fil. 4) întregire dela stat pentru preoții sub 8 clase 410 cor. 76 fil., iar pentru cei cu 8 clase 1210 cor. 76 fil. De cvartir deocamdată să va îngriji cel ales.

Cei ce vor reflectă la aceasta parohie sunt poftiți, ca recursule ajustate conform regulamentului și adresate comitetului parohial concernent, să le înainteze oficiului ppeșe gr. ort. român al Vașcoului în Segyest p. u. Rieny (c. Bihor) având a se prezenta în termenul regulamentar în sf. biserică din Ferice spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopesc.

—□—

3—3

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu orădan de datul 30 Iuliu a. c. Nr. 1857/B pentru îndeplinirea parohiei vacante de a **III-a clasă** din comuna **B. Sânmiclăușiu** se publică concurs cu termen de alegere în **16/29 Septembrie** a. c.

Dotățiunea constă din pământ de 3 $\frac{1}{2}$ jugăre; birul dela 70 căși câte 1 vică cucuruz; stoalele îndatinat; locuință și întregirea dela stat a dotățiunii stabilită conform pregătirilor alesului.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie, au a-și înaintă documentele la P. O. D. protopop Petru Serb în F. Györös, având până cu 8 zile naintea alegerii a se prezenta la sf. biserică pentru a cântă ori celebră și predică.

Dat din ședința comitetului parohial din B. Sânmiclăș ținută la 15/28 Iuliu 1907.

Alexandru Papp
președ. com. par.

În conțelegere cu: *Petru Sârbu* protopop tractual.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătorești din **Căcărău**, pe baza dispozițiunii Ven. Consistoriu de sub ad. Nr. 3754/907, se escrie concurs din oficiu, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Venitele sunt: a) în bani 300 cor.; b) pentru conferință 10 cor.; c) scripturistica 8 cor.; d) 10 șin. bucate (jumătate grâu, jum. cucuruz); e) 6 st. lemne și pentru sala de învățământ; f) cvartir și grădină în natură; g) întregirea venitelor dela stat cu 320 cor., de unde se vor cere și eventualele cvinvenale.

Recursule ajustate regulamentar și adresate comitetului par. să să subștearnă Oficiului ppeșe gr. ort. român din Buttyin (com. Arad), având recurenții a se prezenta în termenul de sus, în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Ioan Georgia protoprezviter, adm. ppeșe.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

În conformitate cu concluzul Ven. Cons. diecezan gr. ort. rom. din Arad de dto 27 Iulie (19 Aug.) 1907 Nr. 2148/1907 se publică licitațiune minuendă pentru renovarea Sf. biserici gr. ort. rom. din comuna **Odvoș** pprezv. M. Radna cu prețul de exclamare 1146 cor. 80 fil. pe ziua de **16/29 Sept.** 1907 la 3 oare d. m. în localitatea școalei din loc. Licitanții au să depună ca vadiu 10% din prețul de strigare, sau în numerar, sau în papire de valoare. Preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedeă la of. parohial din loc. Comuna bis. își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare aceluia dintre licitanți, în care va aveă mai multă încredere. Licitanții nu-și pot formă drept de a pretinde călătorie și diurne pentru participare la licitație.

Contractul încheat pentru întreprinzători va fi valabil după subscriere, iar pentru com. bis. numai după aprobarea Ven. Cons. diecezan.

Din ședința com. par. gr. ort. rom. din Odvoș, ținută la 19 Aug. (1 Sept.) 1907.

Aurel Raica
preș. com. parohial.

Nicolae Dima
notarul comitetului.

—□—

1—3

La tipografia diecezană se află spre vânzare cu prețul de 30 fil. + 5 fil pentru porto. „Regulament pentru procedura la alegeri de protoprezviter“

Dela tipografia diecezană să poate comandă cu prețul de 4 fil., coala din tipăriturile Atestate școlare tipărite în limba română; iar în limba română-maghiară coala cu 6 fil.

☞ **Compactor român în Arad** ☞

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșe.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

„Janus”

„institut de asigurare mutuală pe viață în Viena
s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață”
| pentru Austro-Ungaria. |

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentalul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile. ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000.000 cor. | § | Avera institutului 31.000.000 cor.
Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric ====

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(9)

Tipografia diecezană,

Arad, strada Bathányi Nr. 2. Telefon pentru oraș și comitat: 266.

fiind arangiată după cerințele moderne își recomandă atelierul său executând orice lucrări atingătoare de această branșe, grabnic, lucrări cu gust, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Comandă se primesc și prin telefon.

Fondată la anul 1887.

Fondată la anul 1887.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII

Centrala în Arad, calea Arhiducelui Iosif Numărul 2.

(vis-à-vis de primărie) casa proprie.

Filiala în Chișineu, (Kisjenő) casa proprie.

Capital societar . 1.200.000 C. | Depuneri spre fruct . 6.000.000 C.
Fond de rezervă . 900.000 C. | Cirkulațiunea anuală 150.000.000 C.

Primește depuneri spre fructificare, de spre cari eliberează libele.

Pentru sumele depuse fără termin de abzicere și rămân la bancă pe timp mai scurt de 3 luni de zile, plătește deponenților 4% interese, — iar depunerile elocate pe timp mai lung de 3 luni de zile, după mărimea sumei depuse: plătește deponenților 4½% și 5% interese fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la zece mii de coroane, după starea casei, să plătesc și fără de abzicere.

Escontează cambii și acordează credite cambiale cu acoperire ipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

➔ Acordează împrumuturi ipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ. ➔